

Språklek

En fortelling om vårt hverdagsprosjekt

Vikhammeråsen barnehage er en treavdelings barnehage der det er en småbarnsavdeling og to storbarnsavdelinger. Det går ca 50 barn i barnehagen, og det er 12 ansatte. Tre av barna i vår barnehage er tospråklige.

Barnehagen ble opprettet for 30 år siden, og personalet har tradisjonelt vært interesserte og glade i å jobbe med språk. Når barna begynner på storbarnsavdeling, får de hver sitt dikt som blir hengt opp på avdelingen og som leses med jevne mellomrom og som barnet blir godt kjent med over tid. Når barna slutter i barnehagen som seksåringer, skriver barnets primærkontakt et dikt som handler om barnet.

Gjennom NEA-regionens kompetansehevingsprosjekt «et godt språkmiljø for alle barn», har barnehagen valgt å jobbe med problemstillingen «Hvordan kan personalet fremme barns språkutvikling gjennom lek med poetiske tekster». Denne problemstillingen ble valgt med bakgrunn i at barnehagen gjennom flere år har bygget opp en kultur for å bruke rim, regler, dikt, sang, høytlesing, tekstskaping, dramatisering, kor, musikaler og liknende.

Vikhammeråsen barnehage har jobbet med prosjektet som et hverdagsprosjekt med to store «eventer» som resultater av arbeidsprosesser vi har vært igjennom. I første runde opprettet barnehagen et kor, en aktivitet som skulle være en rød tråd gjennom prosjektarbeidet vårt. Vi sang faste sanger og fikk hjelp av en regissør som til slutt satte opp musikkforestillingen «Blomsterland» på Bruket kulturhus. Barnas familier var publikum og barn og ansatte i barnehagen hadde roller som ledet dem gjennom øvet tekst og sanger framført med band. Vi kan dele et eksempel på at dette arbeidet har bidratt til meningsfull bruk av språket blant barna. Ei av jentene som hadde gått i barnehagen i ca. åtte måneder uten å være særlig delaktig, og hun startet også innøvingen av musikalen uten å vise innlevelse eller engasjement. Når hun noen måneder senere står på scenen, synger hun og benytter bevegelser til sangene. Hun viser hvordan inngående kjennskap til de poetiske tekstene har gjort henne trygg i rollen på scenen. «Barn blir lett fenget når vi bruker musiske aktiviteter, og de trenger ikke å være kommet langt i språkutviklingen for å delta» (Høigård, 2013, s. 232). Det å repetere et repertoar gjør at de aller fleste barn både kan delta i musiske aktiviteter, samt uttrykke glede over dette.



Den andre runden leide vi inn en freelancesanger, Ann Kristin Andersson, som kom til barnehagen og hadde kor og sangleker sammen med oss. Hun og to av hennes kolleger hadde to konserter for barnehagen vår. Forestillingene var laget ut ifra de sangene som på forhånd var innøvet sammen med oss og gjorde stemningen i salen helt magisk. De ansatte på småbarnsavdelingen hadde lommene fulle av smokker som skulle avlede de minste hvis de gikk lei underveis, men de satt som fortryllet og fulgte med fra begynnelse til slutt. Smokk hadde ingen bruk for. Den siste forestillingen handlet om helleristninger. Vi fikk også en tur som forlengelse av denne forestillingen. Vi så på helleristningene på Stjørndal og sang sangene sammen med Ann Kristin Andersson i Værnes prestegårdshage. I ettertid av begge arbeidene sitter vi igjen med fine sanger som vi synger og bruker i barnehagen. Vi synger dem både i samlingsstund, i koret og i ulike situasjoner i løpet av barnehagehverdagen. Barna samles rundt CD- spilleren hvis vi setter på en av de kjente sangene der, og vi kan høre barna syng dem i rutinesituasjoner og i frilek. Barnehagens kor møtes en gang i måneden. Der synger vi ofte sanger fra møtene med Ann Kristin Andersson. I tillegg har vi ofte et kobbelt av faste sanger som vi synger om og om igjen, et baklommerepertoar. «et baklommerepertoar er tekster vi kan utenat og derfor kan bruke spontant» (Fodstad, 2015, s. 106)



Ann Kristin lærte oss sangen «Såg du noko til kjærringa mi», noe som fascinerte både store og små i Vikhammeråsen barnehage.

Tobias sitter og spiser frokost. Han synger på sangen vi har lært av Ann Kristin, «Såg du noko til kjærringa mi?» Han har en rød plomme i matboksen, og begynner å synge: «har du sett noko til plommen min? Rødt skall...» Han flirer og synger videre på sangen slik den skal være. Sangen han kan så godt gjør at han kan utfordre både teksten og rytmen i sangen og på denne måten leke med språk.

Ann Kristin hadde også en samlingsstund der hun ville at barna skulle si noe de var glad for, hun kom med eksempler og fikk mange hender i været til respons. Ei jente på tre år svarer: «Æ e gla' for Ann Kristin.»

I forbindelse med utviklingsarbeidet ble det opprettet en prosjektgruppe som fikk ansvaret for å holde driven i prosjektet gjennom å videreformidle og jobbe i avdelingene. Denne gruppa besto av styrer, og en fra hver avdeling i barnehagen (en assistent, en barne,- og ungdomsarbeider og en barnehagelærer). Prosjektgruppa har hatt et møte hver fjortende dag og har delt og samarbeidet om å føre prosjektet videre, samle trådene og motivere de andre ut på respektive avdelinger. Her reflekteres det også over hva vi har gjort, hva vi er opptatt av på de ulike avdelingene akkurat nå og hva vi ønsker å jobbe med framover. I starten var medlemmene i prosjektgruppa litt redde, da språkprosjektet var nytt og litt skremmende. Hadde vi nok kunnskap? Hva gjorde vi rett? Hvordan ble det viktig å jobbe sammen med medarbeidere/barna i avdelingene? Gruppemedlemmene gjorde hverandre sterke og fikk formidlet ut i avdelingene hvilke arbeidsmåter vi skulle bruke og fikk med seg alle til å tenke og jobbe for lek med språket og poetiske tekster. Alle ansatte skrev etter hvert praksisfortellinger som vi reflekterte over på personalmøter. Som resultat av utviklingsarbeidet i

barnehagen fikk vi en felles bevissthet rundt språkarbeid i ulike situasjoner i barnehagen. Vi ble sterkere på samlingsstunder, ble mer bevisste på språk i hverdagssituasjoner og hverdagssamtaler. Mange finner dessuten større glede i spontan dikting og humor i samspill med barn.

Ansattegruppa har jobbet mye med praksisfortellinger, voksenrollen, oss selv som språklige forbilder for barna og som veiledere slik at barna får mulighet til å bruke språket i forskjellige situasjoner. Vi jobber med å bli bevisste vår egen rolle som kulturell og språklig formidler for barn, både gjennom samlingsstund og i frilek. I samlingsstunder kan vi for eksempel bruke rim/ stavelser. Vi klapper navnet vårt. Vi trener den fonologiske bevisstheten. «det vil altså si evnen til å lære seg å avkode sammenhengen mellom lyd og bokstav» (Lervaag, <https://laeringsbloggen.com/2016/04/05/dysleksi-og-fonologisk-bevissthet-i-barnehage-hva-hvorfor-hvordan-og-hvem/>). Dette er ifølge Lervaag den første leseopplæringen man må mestre for å senere lære seg å lese og forstå innholdet og meningen med en tekst. Videre skriver Lervaag i sin artikkel, at arbeid med fonologisk bevissthet kan forebygge og avhjelpe lesevansker og at dette ikke trenger å være svært tidkrevende. « ... for eksempel 2-3 ganger i uken med 10-15 minutter daglig vil kunne gi god effekt. Det er også viktig med tidlige tiltak for å hjelpe barn som strever med fonologiske ferdigheter. Vi på Vikhammeråsen barnehage er glade for å vite at vi er med på å gi barna øvelse i og glede av å jobbe med fonologisk bevissthet. I tillegg er det stimulerende at vi gjennom koret har et fellesskap som skaper samhold og glede gjennom å være sammen og å skape noe sammen. Vi setter derfor ikke fokus på at noen må trene spesielt på dette, men drar nytte av at vi alle «leker» for å tilegne oss denne kunnskapen. Vi gir oss selv og barna god tid til å tenke og forstå. Vi kan roe ned tempoet i sangen slik at alle henger med. «Når barn synger, lærer de språk. Men riktig tempo og toneleie er viktig for at de skal klare å synge med.» (Marianne Nordahl, forskning.no) I en samlingsstund på småbarnsavdelingen satt barn og voksne i en ring og skulle synge noen sanger fra Thorbjørn Egners «Hakkebakkeskogen». Vi voksne startet og synge i det vanlige tempoet som vi er så kjent med, men opplevde at ungene ikke sang med. Vi hadde hørt at flere av barna hadde sunget disse sangene i frileksituasjoner. Vi prøvde derfor å roe ned tempoet litt for å få med oss barna til å synge, dette med stort hell, og vi fikk en super samlingsstund. I en annen av våre samlingsstunder forteller pedagogen eventyret om de tre bukkene Bruse som skulle til seters og gjøre seg fete, ved bruk av flanellograf. Tilskuerskaren er småbarnsavdelinga fra ett til tre år. En av jentene er tospråklig. For hver setning pedagogen leser, «tekster» den tospråklige jenta med egne «balesetninger.» Når vi i ettertid reflekterer over dette tenker vi at hun jobber med å tilegne seg andrespråket.

På personalmøter har vi jobbet med pedagogisk sol og praksisfortellinger til refleksjon i fellesskap. Vi har sagt noe om hva som motiverer oss til å jobbe videre med poetiske tekster og lek med språket. Vi har reflektert over ulike praksisfortellinger der barna gjennom riming og dikting har vist oss at de har lært noe av vårt språkarbeide på Vikhammeråsen barnehage. Både barn og voksne har latt språklek bli en del av vår felles kultur.



Her har en av de eldste jentene i barnehagen tegnet Ann Kristin Andresson. Hun er i fargen Rosa, en typisk lykkefarge for barnehagejenter. Hun er tegnet som en prinsesse, som er glad, og hun er omkranset av toner. Her tolker vi at dette er et uttrykk for å glede seg over det Ann Kristin Andersson har tilført barnehagen gjennom koret og konsertene.

Vi henter fram problemstillingen igjen, den vi innledet med; «Hvordan kan personalet fremme barns språklige utvikling gjennom lek med poetiske tekster?» Vikhammeråsen barnehage har både et kor, framført en familieforestilling, vært på konserter, og lært mye gjennom sang og musikk, rim, rytme og regler. Personalet har gjort det til sitt eget gjennom å bli friere til å bruke tekstene, omdikte dem og lage egne tulesanger rim og regler. Barna har i spontan lek laget sine egne versjoner av Ann Kristin Anderssons sanger og blitt glade i å leke med språket. Denne måten å jobbe på støtter barnas metaspråklige kompetanse, noe de alle trenger i det de skal avkode skrift og dermed lære seg å lese og å skrive.

Våre suksesskriterier består mye i at vi voksne er blitt trygge på å synge sammen med barna. I starten var det ikke alle som var komfortable med å bruke sin egen stemme, nå er dette en naturlig del av både kulturen, koret og samlingsstundene vi har i barnehagen. Vi bruker riming og sang både spontant og med humor. Det har blitt en naturlig del av voksenrollen i barnehagen å bruke humor, og

tulle, som igjen skaper lek og latter sammen med barna. Det er trygt for oss, og vi er komfortable med å bruke ulike tekster fra eget baklommerepertoar. Vi gjør hverandre trygge gjennom å anerkjenne hverandre og ta oss tid til å tulle med språket i hverdagen. Både små og store setter pris på å være fri og bruke humor og tulle med språket. Dette har blitt en del av vår hverdag. Et eksempel på dette er at voksne og barn blir så glade når de tullesynger en ny diktet tekst til en velkjent melodi. «heldige mæ heldige mæ som kan få lov te å tørk snørra av dæ!» (fritt etter tekst av Ann Kristin Andersson). Vi får bekreftet og forsterket gleden vår for humor og lek med språket fordi vi har en felles forståelse og opplevelse av sanger, samlingsstunder og forestillinger der alle i barnehagen har deltatt. Yngre søsken får bekreftet bevegelser og tekster av eldre søsken. Vi kommer til å holde fast på det vi har lært gjennom arbeidet og den nye kulturen det er blitt mellom barn og voksne. Vi har bygget noe felles. Uansett hvilken avdeling man går i i vår barnehage, har vi det felles grunnlaget som gjør at denne type glede og humor forstås av alle, både ansatte og barn.

Referanser

Egner, T. (2007) *Klatremus og alle de andre dyrene i Hakkebakkeskogen*. Oslo: Cappelen Damm.

Fodstad, C. (2015). Poetiske tekster – døråpnere til et nytt språk? I Sonja Kibsgaard og Marit Kanstad *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv*. Bergen: fagbokforlaget.

Høigård, A. (2013). *Barns muntlige språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lervaag, M. (2016), 17.03.17 <https://laeringsbloggen.com/2016/04/05/dysleksi-og-fonologisk-bevissthet-i-barnehage-hva-hvorfor-hvordan-og-hvem/>

Marianne Nordahl, forskning.no, 17.03.17 <http://barnehage.no/forskning/2015/11/-spraksvake-barn-faller-utenfor-i-lek/#content-start>